

ALGEMEEN BEHEERSCOMITE

VOOR HET SOCIAAL STATUUT DER ZELFSTANDIGEN

Oprichting bij de wet van 30 december 1992

Jan Jacobsplein, 6
1000 Brussel
Tel.: 02 546 45 96
Fax : 02 546 47 34

Verslag 2014/03

**Naar een nieuwe pensioenhervorming: een lezing vanuit het
zelfstandigenstelsel van de pensioenvoorstellen opgenomen
in het Federaal Regeerakkoord**

Inleiding	3
1 Oprichting van een Pensioencomité en een Kenniscentrum voor de Pensioenen.....	4
2 Actief ouder worden.....	5
2.1 Aanpassing van de toegangsvoorwaarden tot het pensioen.....	5
2.1.1 Het wettelijk rustpensioen.....	5
2.1.2 Het vervroegd pensioen	6
2.1.3 Het overlevingspensioen	8
2.2 Beroepsactiviteit na pensionering of na de wettelijke pensioenleeftijd	10
2.2.1 Pensioenopbouw.....	10
2.2.2 Inkomsten uit toegelaten arbeid.....	13
2.2.3 Deeltijds pensioen.	13
2.2.4 Pensioenbonus.....	14
3 Zware beroepen	15
4 Omschakeling naar een puntenstelsel.....	16
5 Gelijkgestelde periodes: aandeel gewerkte periodes in de loopbaan uitbreiden	20
6 Een verbetering van de minimumbescherming	22
6.1 Hogere minimumpensioenen.....	22
6.1.1 Verhoging van het minimumpensioen voor alleenstaande zelfstandigen	22
6.1.2 Minimale pensioenbedragen die 10% boven de armoededrempel liggen	23
6.2 Alle gewerkte en gelijk gestelde dagen geven recht op een minimumpensioen	25
6.3 Een versterking van de Inkomensgarantie-uitkering	26
7 Een modernere gezinsdimensie	26
7.1 Afschaffing gezinstarief	27
7.2 Pensioensplitting in geval van echtscheiding	27
7.3 Hervorming van het overlevingspensioen	29
7.4 Gelijke behandeling van gehuwden en wettelijk samenwonenden.....	29
8 Aanvullende pensioenen : tweede pijler.....	30
9 Transparante informatie aan (toekomstige) gepensioneerden	30
Conclusie.....	31

Inleiding

In haar regeerakkoord¹ stelt de regering Michel I een nieuwe pensioenhervorming voorop. Met de hervorming hoopt ze onder andere om op middellange termijn mee bij te dragen tot een verhoging van de werkzaamheidsgraad. Een deel van de vooropgestelde maatregelen zijn er immers op gericht om het verlaten van de arbeidsmarkt te vertragen. Daarnaast moet de pensioenhervorming tevens bijdragen tot de financiële houdbaarheid van het stelsel en het vertrouwen van de burgers erin veilig stellen.

De in het regeerakkoord voorgestelde pensioenhervorming is in belangrijke mate geïnspireerd op het rapport van de Commissie Pensioenhervorming 2020-2040 en verwijst dan ook in grote lijnen naar de daarin gehanteerde uitgangspunten en voorgestelde maatregelen.

Tijdens de voorbije maanden heeft de werkgroep pensioenen van het ABC zich uitgebreid gebogen over het rapport van de Pensioencommissie. De werkgroep verkende de mogelijkheden van het puntensysteem voor het zelfstandigenstelsel en besprak de structurele hervormingen die de Commissie in haar rapport naar voren schoof. De werkzaamheden van de voorbije maanden hebben het ABC toegelaten om binnen een beperkt tijds kader te komen tot voorliggend verslag waarin het Comité de implicaties van de voorgestelde ingrepen nagaat voor het zelfstandigenstelsel en eventuele knel- of aandachtspunten identificeert.

De opbouw van het verslag volgt in grote mate de structuur van het hoofdstuk "pensioenhervorming" van het federaal regeerakkoord. Een enkele keer is hiervan afgeweken wanneer dit leek bij te dragen tot de coherentie van het verslag.

¹ Geraadpleegde [versie](#) van het regeerakkoord

1 Oprichting van een Pensioencomité en een Kenniscentrum voor de Pensioenen

In navolging van het voorstel van de Pensioencommissie, engageert de federale regering zich in het Regeerakkoord tot de oprichting van een adviserend² Pensioencomité en een Kenniscentrum voor de Pensioenen om het pensioenbeleid en –systeem te monitoren.

Het Pensioencomité zal:

- instaan voor de voortdurende en systematische opvolging van de sociale en financiële houdbaarheid van de drie pensioenstelsels;
 - tripartite worden samengesteld met vertegenwoordigers van de federale regering, de sociale partners (werknemers en zelfstandigen) en vertegenwoordigers van de diverse overheidsniveaus.

Wat betreft het Kenniscentrum voor de Pensioenen bepaalt het regeerakkoord o.m. dat het:

- ondersteuning zal bieden aan het Pensioencomité;
- zal functioneren als een 'shared service center', ontwikkeld door de drie pensioeninstellingen;
- het Federaal Planbureau, de Studiecommissie voor de vergrijzing en de universiteiten zal betrekken in de werkzaamheden.

Het Nationaal Pensioencomité en het Kenniscentrum worden 5 jaar na de implementatie van het puntensysteem geëvalueerd. Aan de Pensioencommissie 2020-2040 zal worden gevraagd om te fungeren als een Academische raad voor beide instellingen.

Wat betreft oprichting van een Pensioencomité en een Kenniscentrum stelt het ABC met tevredenheid vast dat:

- de regering het voorstel van de drie pensioeninstellingen heeft gevolgd om bij de oprichting van een Kenniscentrum voor de Pensioenen te kiezen voor een expertisecentrum dat wordt opgevat als een 'shared service centre', ontwikkeld door de drie pensioeninstellingen, veeleer dan een volledig nieuwe instelling te creëren die zou opereren los van de uitvoeringsinstellingen;
- de zelfstandigen expliciet vernoemd worden als een aparte geleding in de vertegenwoordiging in het Pensioencomité.

Vanuit het zelfstandigenstelsel engageert men zich ertoe om bij te dragen tot een succesvolle werking van het Pensioencomité en het Kenniscentrum (inz. door het

² Het Regeerakkoord vermeldt niets met betrekking tot een eventuele beslissingsbevoegdheid zoals de Pensioencommissie expliciet voorstelde in haar eindrapport.

aanleveren van de vereiste expertise vanuit de RSVZ-pensioendienst, de DG Zelfstandigen en het ABC).

Het Comité is evenwel van oordeel dat van bij de oprichting duidelijk moet omschreven worden wat de opdrachten en de modus operandi zullen zijn van beide instellingen. Immers, het ABC heeft vandaag een formele adviesopdracht met betrekking tot alle materies die behoren tot het sociaal statuut, en dus ook wat betreft de pensioenen. Het Comité gaat ervan uit dat dit zo blijft, ook na de oprichting van het Pensioencomité. Het ABC moet op enigerlei wijze een afvaardiging krijgen in het Pensioencomité.

2 Actief ouder worden

Het regeerakkoord stelt dat maatregelen zullen worden genomen om het verlaten van de arbeidsmarkt te vertragen. De voorgestelde ingrepen omvatten enerzijds een aanpassing van de toegangsvoorwaarden tot het pensioen en anderzijds maatregelen om beroepsactiviteit na pensionering of na de wettelijke pensioenleeftijd te accommoderen.

2.1 Aanpassing van de toegangsvoorwaarden tot het pensioen

2.1.1 Het wettelijk rustpensioen

De toegang tot het wettelijk rustpensioen blijft gekoppeld aan een leeftijdscriterium³: van zodra de wettelijke pensioenleeftijd bereikt is, kan men met pensioen (ook al beschikt men op dat moment niet over een voldoende lange of volledige loopbaan). Inzake de wettelijke pensioenleeftijd voorziet het regeerakkoord dat:

- de huidige wettelijke pensioenleeftijd voorlopig blijft behouden. Vanaf 65 jaar heeft men toegang tot het rustpensioen, ook wanneer de loopbaan korter is dan 45 jaar;
- de pensioenleeftijd tegen 2025 wordt opgetrokken tot 66 jaar;
- de pensioenleeftijd tegen 2030 67 jaar zal bedragen.

De modaliteiten van de voorgestelde aanpassingen zullen onderwerp uitmaken van besprekingen in het Nationaal Pensioencomité.

Het Comité meent dat de verhoging van de pensioenleeftijd een eerste goede stap vormt in de richting van een verlenging van de beroepsloopbanen.

Het is evenwel van mening dat terzelfdertijd prioritair werk moet worden gemaakt van het herbekijken van het geheel van mogelijkheden tot gelijkstelling aan het einde van de loopbaan. Het heeft immers weinig zin om via een verhoging van de

³ Dit is in overeenstemming met het voorstel van de Pensioencommissie om voor het rustpensioen een louter leeftijdscriterium te hanteren.

pensioenleeftijd te streven naar langere loopbanen, wanneer die langere loopbanen deels worden gerealiseerd door tijdvakken van gelijkstelling. Het Comité verwijst in dit verband ook naar de argumentatie onder punt 2.1.2.

2.1.2 Het vervroegd pensioen

Voor het vervroegd pensioen geldt vandaag zowel een leeftijds- als een loopbaanvoorwaarde: anno 2014 kan men op de leeftijd van 61 jaar met pensioen indien 39 loopbaanjaren worden bewezen. Voor 2015 en 2016 wenst de federale regering de door de vorige regering voorziene verstrenging van deze voorwaarden, te behouden. Nadien wil ze de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden nog verder optrekken. Tabel 1 geeft het verloop van de geplande aanpassingen weer.

Tabel 1. Geplande aanpassing van de loopbaan- en leeftijdsvoorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen

	<i>Jaar ingang pensioen</i>	<i>Loopbaanvoorwaarde</i>	<i>Leeftijdsvoorwaarde</i>
Regering di Rupo	2015	40 jaar	61,5 jaar
	2016	40 jaar	62 jaar
Regering Michel	2017	41 jaar	62,5 jaar
	2018	41 jaar	63 jaar
	2019	42 jaar	63 jaar

Voor zogenaamde "lange loopbanen" bestaan vandaag soepelere toekenningsvoorwaarden voor het vervroegd pensioen: in 2014 kan men bijvoorbeeld nog op 60 jaar met pensioen indien men een loopbaan van 40 jaar bewijst. Conform de regeling voor het vervroegd pensioen, zullen ook voor lange loopbanen de loopbaanvoorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen opgetrokken worden. In 2019 zal men bijgevolg nog slechts op 60 of 61 jaar met pensioen kunnen gaan na een loopbaan van respectievelijk 44 of 43 jaar (Tabel 2).

Tabel 2. Afwijkingen inzake de loopbaan- en leeftijdsvoorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen

	<i>Jaar ingang pensioen</i>	<i>loopbaanvoorwaarde</i>	<i>leeftijdsvoorwaarde</i>
Regering di Rupo	2014	40 jaar	60 jaar
	2015	41 jaar	60 jaar
	2016	42 jaar	60 jaar
		41 jaar	61 jaar
Regering Michel	2019	44 jaar	60 jaar
		43 jaar	61 jaar

De overgangsmaatregelen van de pensioenhervorming van 2011 zullen blijven gelden⁴. Voor de nieuwe hervormingen geeft het regeerakkoord aan dat:

- wie vóór eind 2016 aan de voorwaarden voldoet om op vervroegd pensioen te gaan, deze voorwaarden behoudt ongeacht de latere werkelijke ingangsdatum van zijn pensioen.
- voor wie in 2016 net niet aan de loopbaan- en leeftijdsvoorwaarden voldoet, 58 jaar is en onder de oude regeling op één, twee of drie jaar van zijn vervroegd pensioen stond, het aantal bijkomend te werken jaren beperkt is tot twee. Voor personen die in 2016 59 jaar of ouder zijn en zich in dezelfde situatie bevinden, zal het aantal bijkomend te werken jaren beperkt zijn tot één. Onder de nieuwe regeling zouden de betrokkenen soms immers drie, vier of vijf jaar langer moeten werken dan voorzien.

Tabel 3 toont voor het zelfstandigenstelsel de budgettaire impact van de verstrenging van de leeftijdsvoorwaarde. Vanaf 2020 betekent dit voor het stelsel een minderuitgave van ca. 14 miljoen EUR per jaar (Tabel 3).

Tabel 3. Budgettaire impact van een verhoging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor het vervroegd pensioen zoals voorgesteld door de regering Michel I⁵

2017	4.706.651 EUR
2018	5.587.046 EUR
2019	11.451.113 EUR
2020 en volgende	13.909.470 EUR

Bron: Actuariaal, DG Zelfstandigen

Het Comité is tevreden met de vooropgestelde verstrenging van de toegangsvoorwaarden tot het vervroegd pensioen. Het Comité wijst er wel op dat de spanning zal vergroten tussen degenen die na de leeftijd van 60 jaar effectief nog

⁴ Is men geboren voor 1 januari 1956 en kon men op 31 december 2012 een loopbaan voorleggen van minstens 32 jaar, dan kon vanaf 1 januari 2013 vervroegd met pensioen worden gegaan vanaf 62 jaar, op voorwaarde dat een loopbaan van minstens 37 jaar werd voorgelegd. Wie op 31 december 2012 voldeed aan de voorwaarden inzake leeftijd en loopbaan voor de toekenning van het vervroegd pensioen die op die datum van kracht waren, kan naar keuze en op verzoek vervroegd met pensioen gaan na die datum, zelfs indien niet langer werd voldoen aan de voorwaarden inzake leeftijd en loopbaan die vanaf 2013 van toepassing waren. Dit gold ook voor wie op een bepaalde datum na 31 december 2012 voldeed aan de voorwaarden inzake leeftijd en loopbaan die op die datum van kracht waren.

⁵ Het gaat dus om de budgettaire impact ten opzichte van de actuele wetgeving voor het jaar 2016. Het Actuariaal is voor deze raming uitgegaan van de assumptie dat voor de aanpassing van de voorwaarden volgend tijdspad wordt gevolgd:

		2017		2018		2019	
Normale loopbanen	Leeftijdsvoorwaarde	62,6		63		63	
	Loopbaanvoorwaarde	41		41		42	
Lange loopbanen	Leeftijdsvoorwaarde	60	61	60	61	60	61
	Loopbaanvoorwaarde	43	42	43	42	44	43

aan het werk zijn en degenen die niet meer aan het werk zijn, maar zich in een gelijkgestelde periode (invaliditeit, werkloosheid, SWT, enz.) bevinden:

- Degenen die na de leeftijd van 60 jaar effectief nog aan het werk zijn, zullen hun vervroegd pensioen als gevolg van de verstrengingen moeten uitstellen. Het gaat om 86% van de zelfstandigen in deze leeftijdscategorie, tegenover 35% van de werknemers⁶. Voor zelfstandigen betekent dit dat zij verder een eigen inkomen moeten genereren. Voor werknemers betekent dit dat zij verder in dienstverband moeten blijven werken, maar als zij ontslagen worden, ze in de categorie hieronder terechtkomen.
- Degenen die niet meer effectief aan het werk zijn, maar zich in een gelijkgestelde periode (invaliditeit, werkloosheid, brugpensioen/SWT, enz.) bevinden, ondervinden quasi geen enkel effect van de verstrenging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor het vervroegd pensioen. Het gaat om 14% van de zelfstandigen in deze leeftijdscategorie, tegenover 65% van de werknemers⁷. Deze groep ontvangt een uitkering en bouwt gedurende de volledige gelijkgestelde periode, tot aan de wettelijke pensioenleeftijd (voorlopig 65 jaar), verder pensioenrechten en loopbaanjaren op.

Het Comité is daarom van mening dat een verstrenging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarde voor het vervroegd pensioen gepaard zou moeten gaan met het aanpakken van de gelijkgestelde periodes (op het einde van de loopbaan). Zo niet, ondervinden enkel degenen die na de leeftijd van 60 jaar effectief nog aan het werk zijn (86% van de zelfstandigen en 35% van de werknemers) de gevolgen.

De overgangsmaatregelen die bij de verstrenging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarde worden voorgesteld, maken het volgens het Comité⁸ mogelijk om de filosofie van het langer werken meteen toe te passen op alle leeftijdscohorten, en dus ook op diegenen die zich momenteel aan het einde van hun loopbaan bevinden zonder dat deze groep evenwel al te abrupt strengere toegangsvoorwaarden worden opgelegd.

Tot slot wijst het Comité er nog op dat er moet over gewaakt worden dat een aanpassing van de toegangsvoorwaarden steeds in alle stelsels op een gelijkaardige wijze wordt doorgevoerd.

2.1.3 Het overlevingspensioen

De vorige regering besliste om de ondergrens voor de toekenning van het overlevingspensioen tussen 2015 en 2025 geleidelijk op te trekken van 45 naar 50

⁶ Berekeningen op basis van statistieken van het RSVZ, het RIZIV, de RSZ en de RVA

⁷ Berekeningen op basis van statistieken RSVZ en RVP voor wat betreft de zelfstandigen; bijlage 2.1 (pensioenstelsel van de werknemers) van het rapport van de Commissie Pensioenhervorming voor wat betreft de gegevens voor de werknemers.

⁸ Naar analogie met het standpunt dat werd ingenomen in advies 2012/04 betreffende de pensioenhervorming van 2011.

jaar⁹. Het huidige regeerakkoord voorziet vanaf 2025 een verdere verhoging van deze leeftijdsgrens naar 55 jaar dit met een jaar per kalenderjaar.

Tabel 4 toont de budgettaire impact van de hervorming van het overlevingspensioen voor het zelfstandigenstelsel.

Tabel 4. Budgettaire impact van de hervorming van het overlevingspensioen voor het zelfstandigenstelsel

<i>Jaar</i>	<i>Besparing inzake overlevingspensioen in vergelijking met de oude wetgeving (leeftijdsgrens op 45 jaar)</i>	<i>Kost inzake toekenning van de overgangsuitkering met betrekking tot de oude wetgeving (leeftijdsgrens op 45 jaar)</i>	<i>Besparing als gevolg van de verhoging van de leeftijdsgrens voor het overlevingspensioen van 45 naar 55 jaar</i>	<i>Besparing als gevolg van de progressieve verhoging van de leeftijdsgrens van 45 naar 50 jaar per 1 jan 2015</i>	<i>Bijkomende besparingen opzichte van de geldende wetgeving per 1 jan 2015</i>
	(a)	(b)	(a) – (b) = (c)	(d)	(c) – (d)
2025	1.568.223	1.568.223	0	0	0
2026	3.131.963	3.131.963	0	0	0
2027	4.690.483	3.131.963	1.558.520	42.435	1.516.085
2028	6.244.441	3.131.963	3.112.478	127.220	2.985.258
2029	7.792.419	3.131.963	4.660.456	253.335	4.407.121
2030	9.334.051	3.131.963	6.202.087	420.682	5.781.406
2031	10.868.609	3.131.963	7.736.646	622.334	7.114.312
2032	12.396.204	3.131.963	9.264.241	858.187	8.406.053
2033	13.916.063	3.131.963	10.784.100	1.185.091	9.599.009
2034	15.427.528	3.131.963	12.295.564	1.602.828	10.692.736
2035	16.929.427	3.131.963	13.797.464	2.096.449	11.701.015
2036	18.422.095	3.131.963	15.290.132	2.665.700	12.624.432
2037	19.904.991	3.131.963	16.773.027	3.233.327	13.539.700
2038	21.376.848	3.131.963	18.244.885	3.799.195	14.445.690
2039	22.838.040	3.131.963	19.706.076	4.363.151	15.342.925
2040	22.838.040	3.131.963	19.706.076	4.925.060	14.781.016
2045	23.612.565	3.131.963	20.480.602	7.697.300	12.783.302
2050	25.320.289	3.131.963	22.188.326	9.824.967	12.363.359
période stationnaire	26.076.969	3.131.963	22.945.006	10.581.647	12.363.359

Bron: Actuarieel, DG Zelfstandigen

⁹ En een overgangsuitkering in te voeren.

Het Comité wenst te benadrukken dat er over gewaakt moet worden dat ook weduwen(aars) van zelfstandigen en zelfstandige weduwen(aars) onmiddellijk en zonder wachttijd, aanspraak moeten kunnen maken op een werkloosheidsuitkering wanneer zij op het ogenblik dat het recht op de overgangsuitkering ten einde loopt geen beroepsactiviteit hebben. Het recht op een werkloosheidsuitkering is vervolgens onderworpen aan de gewoonlijke voorwaarden en verplichtingen, zoals bepaald in de toepasselijke reglementering (o.a. KB van 25 november 1991 betreffende de werkloosheidsreglementering).

2.2 Beroepsactiviteit na pensionering of na de wettelijke pensioenleeftijd

Met het oog op het stimuleren van beroepsactiviteit op latere leeftijd, bevat het regeerakkoord ook maatregelen om arbeid na de wettelijke pensioenleeftijd of na pensionering aantrekkelijker te maken.

2.2.1 Pensioenopbouw

a. Afschaffing eenheid van loopbaan

Het regeerakkoord voorziet dat de voortzetting van de beroepsactiviteit na het bereiken van de referentieloopbaan in de drie pensioenstelsels op dezelfde manier zal toelaten om bijkomende pensioenrechten op te bouwen. Dit impliceert dat het principe van eenheid van loopbaan progressief wordt afgeschaft zodat wie langer dan 14.040 dagen werkt, pensioenrechten blijft opbouwen.

Vooreerst is het Comité van mening dat de afschaffing van de eenheid van loopbaan een zeer goede maatregel is omdat deze toelaat om eindelijk voor iedereen, in het bijzonder in geval van gemengde loopbanen, alle loopbaanjaren in aanmerking te nemen, daar waar talloze zelfstandigen vandaag een deel van hun sociale bijdragen niet gevaloriseerd ziet in termen van pensioenrechten.

Het Comité wijst echter wel op de budgettaire impact van de maatregel. In 2013 raamde (Tabel 5) het Actuarium van de DG Zelfstandigen de kostprijs van de afschaffing van de eenheid van loopbaan op 12.752.168 EUR (kruissnelheid).

De geraamde kostprijs van de afschaffing van het principe van eenheid van loopbaan in geval van de overlevingspensioenen, zou volgens de ramingen uit 2013 voor het zelfstandigenstelsel 4.219.987 EUR bedragen op kruissnelheid (vanaf 2050)¹⁰. Dit brengt de totale budgettaire kost voor het stelsel op 16.972.155 EUR op kruissnelheid.

¹⁰ Aangezien deze raming gebeurde in 2013 werd uitgegaan van de toenmalige situatie. Deze cijfers houden bijgevolg geen rekening met de door de nieuwe regering aangekondigde maatregelen.

Tabel 5. Budgettaire kost voor het zelfstandigenstelsel van een afschaffing van het principe inzake eenheid van loopbaan voor wat betreft de rustpensioenen

<i>Jaar</i>	<i>Rustpensioen</i>
2015	674.223 EUR
2016	1.339.927 EUR
2017	1.996.604 EUR
2018	2.643.561 EUR
2019	3.279.869 EUR
2020	3.904.538 EUR
2021	4.516.998 EUR
2022	5.115.644 EUR
2023	5.699.883 EUR
2024	6.268.093 EUR
2025	6.819.818 EUR
2030	9.278.907 EUR
2035	11.106.219 EUR
2040	12.190.571 EUR
2050 (op kruissnelheid)	12.752.168 EUR

Bron: Actuariaal, DG Zelfstandigen

Het Comité is verder van oordeel dat de afschaffing van het principe inzake eenheid van loopbaan er niet mag toe leiden dat langere loopbanen worden gerealiseerd (en dus bijkomende pensioenrechten worden opgebouwd) dankzij gelijkgestelde periodes. Het Comité vraagt daarom om een flankerende maatregel die erin voorziet dat wanneer het aandeel gelijkgestelde periodes in de totale loopbaan een bepaalde drempel overschrijdt (bv. 10 %), bijkomende pensioenrechten na overschrijding van de eenheid enkel mogen worden opgebouwd op basis van effectief gewerkte dagen.

In het kader van de afschaffing van de eenheid van loopbaan, moet er tot slot over gewaakt worden dat, wanneer in een pensioenregeling een minimumpensioen wordt toegekend, de som van de toegekende pensioenen uit de verschillende stelsels niet hoger is dan het minimumpensioen voor een volledige loopbaan. De rechten op een proportioneel pensioen mogen niet aangetast worden. Daarom moet steeds worden nagegaan of de toekenning van een proportioneel pensioen voordeliger zou zijn dan de toekenning van een pensioen geplafonneerd overeenkomstig het minimumpensioen voor een volledige loopbaan.

b. Wet Steverlynck

Het regeerakkoord voorziet dat zal onderzocht worden of een retroactieve toepassing van de wet-Steeverlynck vanaf 2003 op aanvraag mogelijk is.

Het Comité merkt op dat de uitvoeringsinstellingen te kennen geven vandaag nog steeds niet in de mogelijkheid te zijn om uitvoering te geven aan de wet. Ten eerste

zijn op dit moment nog niet alle vereiste gegevens in elektronische vorm beschikbaar en samengebracht in een centrale databank. Ten tweede kan de toepassing van de wet hierdoor uitsluitend gebeuren op basis van een niet-geautomatiseerde behandeling. Dit vergt vanzelfsprekend een zeer grote personeelsinzet.

Naar de toekomst toe zou de Pensioenmotor het probleem van de technische uitvoerbaarheid kunnen ondervangen, althans voor wat betreft nieuwe dossiers. Omdat de Pensioenmotor geen modules zal bevatten die een toepassing van oude pensioenwetgeving en berekeningswijzen toelaten, zou een retroactieve toepassing van de wet Steverlynck voor reeds bestaande pensioendossiers (ondanks de Pensioenmotor) ook in de toekomst op een niet-geautomatiseerde wijze moeten gebeuren.

De retroactieve toepassing van de wet Steverlynck veronderstelt met andere woorden het ter beschikking stellen van de nodige middelen.

Het Comité meent dat de wet Steverlynck uitgevoerd moet worden bij de inwerkingtreding van de pensioenmotor. Het wenst echter te onderlijnen dat bijgevolg de nodige financiële middelen moeten ter beschikking worden gesteld om de opstart van de Pensioenmotor en de elektronische gegevensuitwisseling tussen de pensioeninstellingen blijvend mogelijk te maken.

c. Toegang tot arbeidsongeschiktheid

Het regeerakkoord voorziet dat het recht op arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zal kunnen worden geopend voor mensen die blijven werken na 65 jaar. De voorwaarden voor toekenning zullen worden bepaald door de regering.

Het Comité is van mening dat er een voldoende strikte afbakening moet komen van het toepassingsgebied van deze maatregel. Het kan niet de bedoeling zijn dat degenen die vóór de leeftijd van 65 jaar reeds in het stelsel van de arbeidsongeschiktheid zijn ingetreden, als gevolg van deze maatregel, enkele jaren langer in dit stelsel van gelijkstelling blijven en ondertussen verder volle pensioenrechten opbouwen. Deze maatregel moet dus beperkt blijven tot degenen die op de leeftijd van 65 jaar alsook tijdens een referentieperiode voorafgaand aan de wettelijke pensioenleeftijd een voldoende lange periode nog effectief actief waren. De periode tijdens dewelke men een uitkering kan ontvangen na de wettelijke pensioenleeftijd, moet gelimiteerd worden .

Verder wijst het Comité ook op de noodzaak om in het kader van deze maatregel artikel 13 van KB nr. 38 aan te passen inzake de bijdragen na pensioenleeftijd.¹¹

¹¹ De sociale bijdragen na pensioenleeftijd, overeenkomstig art. 13 van KB nr. 38, kunnen ook voor personen zonder pensioengenot lager zijn dan de minimumbijdrage voor gewone zelfstandigen in hoofdberoep (art. 12). Er is dus geen garantie dat verder sociale rechten opgebouwd worden.

2.2.2 Inkomsten uit toegelaten arbeid

Vandaag is het inkomen dat een gepensioneerde mag genereren uit toegelaten activiteit na pensioen begrensd, tenzij men ouder is dan 65 jaar én een loopbaan van 42 heeft. Overschrijden de inkomsten deze grens, dan volgt een sanctiëring¹².

Het regeerakkoord bepaalt dat "...de maxima inzake toegestane beroepsinkomsten, in cumulatie met een na de wettelijke pensioenleeftijd of 45 jaar loopbaan ontvangen rustpensioenen, worden afgeschaft". De huidige grenzen zullen behouden blijven in het geval van een vervroegd pensioen en een overlevingspensioen. De sanctie voor rust- en overlevingspensioenen wordt in verhouding gebracht tot de overschrijding.

De in cumulatie met een rustpensioen ontvangen beroepsinkomsten zullen geen enkel bijkomend recht ten aanzien van het wettelijk pensioen openen, zo stelt het regeerakkoord¹³.

Het Comité is tevreden met een initiatief dat de cumulatieregels van het pensioen met inkomsten uit een beroepsactiviteit verder versoepelt (cf. advies 2014/12). Op die manier wordt met name aan degenen die over een laag pensioenbedrag beschikken, de mogelijkheid gegeven om hun inkomen aan te vullen met inkomsten uit een beroepsactiviteit. Er moet wel bewaakt worden of en in welke mate de pensioenuitgaven zullen stijgen doordat meer mensen hun pensioen zullen opnemen.

2.2.3 Deeltijds pensioen.

In navolging van de stelling van de Pensioencommissie dat gedeeltelijke opname van het pensioen mogelijk moet worden, geeft het regeerakkoord aan dat de regering zal bekijken hoe dit mogelijk kan gemaakt worden.

Het Comité meent dat het deeltijds pensioen een interessante denkpiste vormt: het laat mensen toe om op het einde van de loopbaan op een minder intensieve manier beroepsactief te blijven en kan derhalve een stimulans vormen tot langer werken¹⁴.

¹² wordt de toegelaten grens met minder dan 25% overschreden dan wordt het pensioen vermindert met het percentage van de overschrijding. Ligger de inkomsten meer dan 25% boven de toegelaten grens dan wordt het pensioen voor het betrokken jaar geschorst en teruggevorderd.

¹³ Uit het ontwerp van KB dat aan het ABC werd voorgelegd (cf. advies 2014/12) blijkt dat:

- de maatregel voor de 65-jarigen zou gelden voor alle gepensioneerden, ongeacht de ingangsdatum van hun rustpensioen vanaf 1 januari van het jaar van hun 65ste verjaardag;
- voor degenen die geen 65 jaar zijn de voorwaarde van 45 loopbaanjaren moet vervuld zijn op de ingangsdatum van het wettelijk pensioen dat als eerste ingaat;
- de sanctie proportioneel wordt in verhouding met de overschrijding.

¹⁴ Het Comité wijst er overigens op dat er in het verleden, via de Wet Modernisering Zelfstandigenpensioenen (art.13), reeds een juridische basis werd gecreëerd voor de invoering van een halftijds pensioen. De regeling moest een soepelere overgang van het actieve leven naar het pensioen mogelijk maken. Er werden echter nooit de vereiste uitvoeringsbesluiten genomen voor de daadwerkelijke implementatie van deze maatregel.

Het Comité heeft echter ook vragen en bedenkingen bij de invoering van een systeem van deeltijds pensioen.

Ten eerste meent het Comité dat de toegang tot het deeltijds pensioen toegankelijk moet zijn vanaf de leeftijd van 60 jaar, zodat het een volwaardig alternatief wordt voor het tijdskrediet (landingsbanen).

Ten tweede meent het Comité dat het deeltijds pensioen principieel moet worden beperkt tot de helft van het volledig pensioen.

Ten derde meent het Comité dat het deeltijds pensioen actuariel moet gecorrigeerd worden, zodat het op termijn geen meeruitgave met zich brengt. Dit is ook het voorstel van de Pensioencommissie.

Ten vierde meent het Comité dat het niet nodig is om een systeem van toegelaten beroepsactiviteit te verbinden aan het deeltijds pensioen. Immers, de deeltijdse pensionering brengt op termijn geen meeruitgaven met zich (mits actuariële correctie) en hoeft dus niet afgeremd te worden via een beperking van de beroepsactiviteit. En vanuit economisch oogpunt is er geen tegenindicatie om deze personen aan te moedigen om zo actief mogelijk te blijven, wel integendeel.

Ten vijfde wijst het Comité erop dat men ook moet nadenken over hoe men de deeltijds gepensioneerden zal behandelen in het kader van de sociale bijdrageberekening¹⁵.

Ten slot meent het Comité dat wie een deeltijds pensioen geniet verder pensioenrechten moet opbouwen, weliswaar op een lager niveau dan gewone zelfstandigen in hoofdberoep. Er zal echter uitgeklaard moeten worden hoeveel pensioenrechten en op welke manier de deeltijds gepensioneerde zal opbouwen voor beroepsactiviteit die hij blijft uitvoeren¹⁶.

2.2.4 Pensioenbonus

De financiële prikkel die men vandaag in de vorm van de pensioenbonus toekent ter verlenging van de loopbaan, zal per 1 januari 2015 afgeschaft worden voor zij die niet aan de voorwaarden voldoen om hem op te bouwen. Voor zij die op dezelfde datum bezig zijn rechten op te bouwen in het kader van de pensioenbonus, zullen de huidige regels behouden blijven.

¹⁵ Dient deze groep beschouwd te worden als zelfstandigen in bijberoep, dient men deze te onderwerpen aan een soort minimumbijdrage, etc.?

¹⁶ Het Comité merkt immers op dat een systeem van deeltijds pensioen zoals de Pensioencommissie dit in haar rapport vooropstelde, toelaat verder pensioenrechten op te bouwen.

Het Comité merkt op¹⁷ dat het aandeel van de pensioenbonus in het totale pensioenbedrag doorgaans groter is bij zelfstandigen dan bij werknemers (omdat het niveau van de pensioenen bij de eerste groep over het algemeen lager is). Het meent dan ook dat de afschaffing van de bonus de zelfstandigen daardoor sterker zal treffen.

Daarenboven wijst het Comité op de specificiteit van de loopbanen in het zelfstandigenstelsel: zelfstandigen blijven tot op latere leeftijd beroepsactief en hun loopbanen (inz. het einde ervan) worden minder gekenmerkt door gelijkgestelde periodes. Ook in die zin treft de afschaffing van de pensioenbonus de zelfstandigen meer dan de werknemers.

Het Comité is dan ook gewonnen voor de idee van een positieve en een negatieve actuariële correctie bij een verderzetting van de beroepsactiviteit na een bepaalde leeftijd, dan wel bij een vervroegde uittreding uit de arbeidsmarkt. De werkgroep vindt het jammer dat de regering het rapport van de Pensioencommissie – die een voorstel in die zin deed – op dit punt niet heeft gevolgd.

Voor het Comité moet de afschaffing van de pensioenbonus opnieuw een aanleiding zijn om de problematiek van de gelijkgestelde periodes aan te pakken.

Tabel 6. Raming van de budgettaire opbrengst als gevolg van de afschaffing van de pensioenbonus

2015	0
2016	238.449 EUR
2017	1.277.765 EUR
2018	7.780.894 EUR
2019	14.441.320 EUR
2020	21.218.305 EUR
2025	53.594.833 EUR
2030	82.467.621 EUR
2035	106.309.313 EUR
2040	123.346.381 EUR
Op kruissnelheid	137 miljoen EUR

Bron: Actuarieat, DG Zelfstandigen

3 Zware beroepen

Het regeerakkoord geeft aan dat de regering in overleg met de sociale partners specifieke pensioenmaatregelen zal treffen voor zware beroepen in de privé-sector (werknemers en zelfstandigen) en de openbare sector. Dit impliceert dat:

¹⁷ Zie ook advies 2014/11

- er meer voordelige modaliteiten mogelijk zullen zijn voor wat betreft de loopbaanvoorwaarden voor het (vervroegd) pensioen en de berekening ervan.
- er objectieve criteria zullen worden opgesteld op basis waarvan een voor herziening vatbare lijst met zware beroepen en preferentiële tantièmes zal worden opgesteld. De sociale partners bepalen op interprofessioneel niveau een maximum aantal beroepen dat in aanmerking komt als zwaar beroep.

Daarnaast zullen er specifieke maatregelen worden genomen om het mogelijk te maken om de loopbaan verder te zetten nadat men gedurende een bepaalde periode een zwaar beroep heeft uitgeoefend.

Het Comité neemt kennis van het voorstel om specifieke pensioenmaatregelen te treffen voor zware beroepen. Het gaat ervan uit dat werknemers en zelfstandigen daarbij op een gelijkaardige manier zullen worden behandeld. Het Comité hoopt wel dat de maatregelen beperkt zullen worden opgevat. De objectieve criteria voor de definitie van zware beroepen vormen in dit verband een positief punt.

Het Comité is bovendien van oordeel dat de financiële middelen die ter beschikking worden gesteld om deze maatregel te verwezenlijken (bv. in de vorm van een puntenenveloppe) op een evenredige wijze moeten toekomen aan beide stelsels (waarbij minstens 10% naar het zelfstandigenstelsel moet gaan).

Het Comité waarschuwt tot slot voor de moeilijke politieke discussies die zich aandienen om een lijst van zware beroepen op te stellen. Bij het opstellen van deze lijst zal men onder meer rekening moeten houden met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel en mogelijke procedures voor het Grondwettelijk Hof.

4 Omschakeling naar een puntenstelsel

De regering engageert er zich in het regeerakkoord toe om tijdens deze legislatuur, in nauw overleg met de sociale partners en het Nationaal Pensioencomité, een puntensysteem voor de pensioenberekening uit te werken en ervoor te zorgen dat er een wettelijke basis wordt gecreëerd voor de inwerkingtreding ervan, uiterlijk in 2030.

De basis voor dit puntensysteem zal vervat zitten in volgende formule:

$$\text{pensioen} = (\text{aantal punten}) \times (\text{waarde van het punt})$$

Het puntenaantal dat een individu verwerft, weerspiegelt een verhouding tussen:

- i) de hoogte van het eigen beroepsinkomen of het eigen arbeidsloon en het gemiddelde arbeidsloon van de actieven in het eigen stelsel;
- ii) de lengte van de eigen loopbaan ten opzichte van de geldende referentieloopbaan in het eigen stelsel. De referentieloopbaan kan

variabel zijn, maar wijzigingen zullen niet leiden tot een verandering van de uitkeringsratio.

De waarde van het punt (het aantal euro dat tegenover 1 punt staat) is een functie van het gemiddelde arbeidsinkomen van de actieven in het eigen stelsel op het ogenblik dat een individu met pensioen gaat. Als dusdanig omvat het puntensysteem een herwaarderingsmechanisme waarbij de individuele arbeidsinkomsten bij de pensioenberekening worden aangepast aan de evolutie van de gemiddelde beroepsinkomsten van het stelsel waartoe het individu behoort.

Het puntensysteem zou zo worden opgevat dat het een correcte weergave vormt van de opgebouwde rechten. Een significante daling van het pensioenbedrag zou onmogelijk worden gemaakt.

De regering zal ook een wettelijke basis opstellen (met inwerkingtreding uiterlijk in 2030) die automatische aanpassingen van de voorwaarden om het wettelijke en vervroegd pensioen op te nemen, mogelijk maakt. Deze automatische aanpassingen kunnen gebeuren in samenhang met de demografische en financiële evoluties binnen het pensioensysteem (de opaboom) en de stijging van de levensverwachting. Om al te grote onzekerheden voor de burgers te vermijden, wordt het moment waarop men in aanmerking komt voor (vervroegde) pensionering 3 jaar voorafgaandelijk aan het pensioen vastgeklikt.

Het Comité neemt met tevredenheid kennis van de regeringsintentie om structurele hervormingen voorop te stellen die toelaten te evolueren naar een meer duurzaam pensioensysteem dat - in tegenstelling tot het actuele systeem – veel begrijpelijker is voor zowel de burger als voor de actoren die betrokken zijn bij de uitvoeringsorganisatie (de beleidsverantwoordelijken, de administratie, de sociale partners). Het Comité is van mening dat het puntensysteem zoals werd voorgesteld door de Pensioencommissie, een waardevol vehikel kan zijn om deze structurele hervormingen tot uitvoering te brengen maar het moet niettemin vaststellen dat de implementatie van een dergelijk systeem op obstakels stuit en allerlei zorgen baart.

Ten eerste plaatst het Comité vraagtekens bij de budgettaire implicaties van een omschakeling naar een puntenstelsel. Ten eerste is er de grote implementatiekost. Het RSVZ heeft de budgettaire impact van de overgang naar een puntenstelsel geraamd op een kostprijs van ongeveer 6,5 miljoen € (6.522,9 werkdagen). Die kostprijs omvat hoofdzakelijk informaticakosten en dus geen andere kosten zoals die inzake communicatie.

Ten tweede is er de kostprijs van het puntenstelsel zelf. Weliswaar wordt uitgegaan van budgettaire neutraliteit (op het ogenblik van overgang zouden de globale uitgaven voor pensioenen mogen stijgen, noch dalen) bij de transitie naar het nieuwe systeem maar het Comité is er niet van overtuigd dat, zelfs indien de overgang op een budgettaire neutrale wijze wordt gerealiseerd, de omschakeling ook op lange

termijn een budgettair neutrale operatie zal zijn. Althans wat het werknemersstelsel betreft.

Het Comité vraagt zich immers af of het herwaarderingsmechanisme dat vervat zit in het puntenstelsel op termijn toch niet zal leiden tot een substantiële uitgavenstijging in vergelijking met het bestaande systeem. Vandaag worden de arbeidsinkomens bij de pensioenberekening immers alleen aangepast aan het indexcijfer van de consumptieprijzen. In het puntensysteem zouden de arbeidsinkomens in de pensioenberekening geherwaardeerd worden op basis van de reële stijging van de gemiddelde arbeidsinkomens. Omdat het verleden leert dat met name in het werknemersstelsel de arbeidsinkomens (lonen) vaak sneller stijgen dan de index (ook in periodes van minder gunstige economische conjunctuur), vreest het Comité dat het puntensysteem onvermijdelijk zal leiden tot hogere pensioenuitgaven.

Daarnaast vreest het comité ook dat een herwaardering in functie van de gemiddelde arbeidsinkomens niet zal leiden tot een verdere harmonisering van de verschillende pensioenstelsels maar veeleer het gevaar inhoudt van pensioensystemen met verschillende snelheden:

- Omdat de lonen in het werknemersstelsel door indexkoppeling koopkrachtvast zijn, zullen de gemiddelde arbeidsinkomens zelden een daling in nominale termen kennen (op een enkele uitzondering na in geval van negatieve inflatie of tenzij er een sterke toename van deeltijdse arbeid plaatsvindt). Ook de waarde van een pensioenpunt zal hierdoor zelden een daling kennen in het werknemersstelsel.
- De inkomens in het zelfstandigenstelsel kennen echter geen koppeling aan de prijsevolutie. In tegendeel, de gemiddelde inkomens blijken afhankelijk te zijn van economische schommelingen en kennen in periodes van economische laagconjunctuur vaak een negatief verloop. Het Comité vreest dan ook dat een herwaarderingsmechanisme in functie van het gemiddelde inkomen er toe zal leiden dat de waarde van een pensioenpunt (en dus de pensioenbedragen van de zelfstandigen) in het zelfstandigenstelsel in periodes van laagconjunctuur zal afnemen en dat de pensioenbedragen in tegenstelling tot vandaag (en in tegenstelling tot het werknemersstelsel) in dergelijke periodes zelfs niet de evolutie van de koopkracht zullen volgen. Men moet vermijden om een pensioenberekening in het leven te roepen die conjunctuurgevoelig is en speculatie uitlokt.

In dit verband plaatst het comité ook vraagtekens bij het voorstel om in het puntensysteem enkel de arbeidsinkomens van de actieven in aanmerking te nemen voor de berekening van het gemiddelde arbeidsinkomen. Immers, waar de hoogte van de gemiddelde inkomens in het zelfstandigenstelsel conjunctuurgevoelig zijn, zullen de minder gunstige economische periodes in de werknemersregeling niet weerspiegeld worden in het gemiddelde arbeidsinkomen dat voor de pensioenberekening wordt gehanteerd (en de waarde van een punt).

Het mechanisme dat er in het puntenstelsel voor moet zorgen dat de gepensioneerden delen in de welvaart lijkt zo vooral in laagconjunctuur een andere uitwerking (ook wat betreft uitgavenontwikkeling) te krijgen in beide stelsels.

Het Comité meent dan ook dat, indien men met de invoering van een puntenstelsel wil komen tot een universeel systeem van pensioenberekening voor de drie bestaande pensioenstelsels¹⁸, er bij de concrete uitwerking over moet gewaakt worden dat:

- men voldoende oog heeft voor de specifieke kenmerken van de afzonderlijke pensioenstelsels;
- de nieuwe pensioenformule geen voordeel creëert in het ene pensioenstelsel, maar een nadeel in het andere;
- de nieuwe pensioenformule in een pensioenstelsel niet tot substantieel lagere pensioenbedragen leidt dan de huidige formule;
- men de nodige interactie tot stand brengt met de drie pensioeninstellingen. Niet alleen zijn zij het meest vertrouwd met de uitvoeringspraktijk maar vanuit hun opgebouwde expertise zijn ze tevens het best geplaatst om eventuele problemen die zich bij de implementatie van een puntensysteem kunnen voordoen, te identificeren.

Uit de verkenning van de mogelijkheden voor het zelfstandigenstelsel van het voorgestelde puntensysteem, blijkt immers dat de commissie bij de conceptuele uitwerking van het systeem tot dusver, weinig rekening hield met de specifieke systeemkenmerken van het zelfstandigenstelsel. In een nota aan de Pensioencommissie, werd reeds met het oog op een eventuele overgang naar een puntenstelsel op volgende aandachtspunten gewezen:

- i. Het systeem van voorlopige bijdragen en regularisaties.
 - Dit systeem zorgt ervoor dat de definitieve inkomens van zelfstandigen (dus ook de gemiddelde inkomens) met vertraging gekend zijn. Hoe gaat men hiermee om in een systeem waarin jaarlijks punten op de individuele pensioenrekening worden geschreven en de gerechtigde jaarlijks een stand van zaken ontvangt?
 - Pensioenrechten zijn afhankelijk van effectieve bijdragebetaling. Vandaag opent de zelfstandige geen enkel pensioenrecht voor een kwartaal waarin verschuldigde regularisatiebijdrage niet werden betaald, ook niet op het inkomen waarop alleen voorlopige bijdragen werden betaald. i) Hoe gaat men hiermee om in een pensioenstelsel waarin geen toegangsvoorwaarden gelden. ii) Neemt men deze inkomens mee in aanmerking voor de berekening van de gemiddelde inkomens?
- ii. Hoe gaat men om met de correctiecoëfficiënt die compenseert voor de afwezigheid van een tweede betaler in het zelfstandigenstelsel? Doordat

¹⁸ Wat althans de opzet was van de Pensioencommissie 2020-2040

deze correctiecoëfficiënt degressief is (de coëfficiënt is lager boven een bepaald inkomensplafond), zal de omzetting naar één algemene coëfficiënt (de delta) leiden tot pensioenwinst voor sommige zelfstandigen en pensioenverlies voor andere.

- iii. De hoogte van het van het proportioneel pensioen voor een zelfstandige met een gemiddeld inkomen. Een alleenstaande zelfstandige die i) sinds 1984 een inkomen genereerde dat overeenstemt met het gemiddelde inkomen van een zelfstandige in hoofdberoep, ii) in 2014 met pensioen gaat, na iii) een loopbaan van 45 jaar, zou op dit moment een pensioen ontvangen dat (zonder de ophoging tot het minimum) lager ligt dan het huidige minimumpensioen.
- iv. Er moet ook nagedacht worden over welk inkomen wordt in aanmerking genomen voor de periode vóór 1984. Momenteel wordt in de pensioenberekening een forfaitair inkomen in aanmerking genomen. Wat is het effect als men hier de reële inkomsten in aanmerking neemt? Het Comité merkt in dit verband op dat de reële inkomstengegevens die gebruikt worden voor de pensioenberekening voor zelfstandigen¹⁹ maar beschikbaar zijn vanaf het jaar 1984 in de databank E-CLIPZ²⁰.

Het Comité engageert er zich toe om, in het bijzonder in het kader van de werkzaamheden van het Pensioencomité, alles in het werk te stellen om ervoor te zorgen dat voor wat betreft het zelfstandigenstelsel, de obstakels en bezwaren worden weggewerkt en bij wordt gedragen tot de invulling van de principes en modaliteiten van een puntensysteem dat zowel korte als op lange termijn werkt en houdbaar is.

5 Gelijkgestelde periodes: aandeel gewerkte periodes in de loopbaan uitbreiden

Om de band te versterken tussen de gewerkte periodes en het pensioen, zal de regering de inkomensplafonds evalueren die in de pensioenberekening worden gehanteerd bij het in aanmerking nemen van de gewerkte en niet-gewerkte periodes

Daarnaast wenst ze de gelijkstellingen tussen de verschillende pensioenstelsels te harmoniseren. Ze zal de gelijkgestelde periodes wegen in functie van twee criteria:

- het al dan niet vrijwillig karakter;
- de maatschappelijke meerwaarde van de periodes die gedekt worden door een gelijkstelling.

¹⁹ het inkomen waarop de bijdragen van het jaar N werden betaald, desgevallend geplafonneerd tot het maximuminkomen dat in aanmerking wordt genomen voor de berekening van het pensioen

²⁰ is niet beschikbaar voor de jaren vóór 1984 omdat het pensioen op een forfaitair inkomen berekend wordt en deze inkomensgegevens derhalve niet vereist zijn voor de pensioenberekening

Het regeerakkoord bepaalt dat de regering er zal op toezien dat volgende periodes volledig en aan het laatste verdiende loon gelijkgesteld worden:

- arbeidsongeschiktheid (incl. moederschapsrust) en invaliditeit;
- arbeidsongevallen en beroepsziekte;
- gemotiveerd tijdskrediet, loopbaanonderbreking²¹ en thematische verloven.

Verder stelt het regeerakkoord dat de gelijkstelling voor (en het recht op) het gemotiveerd tijdskrediet wordt uitgebreid met maximum 12 maanden als het opgenomen wordt voor de volgende motieven:

- om te zorgen voor zijn kind tot de leeftijd van 8 jaar;
- om palliatieve zorgen toe te dienen;
- om een zwaar ziek of gehandicapt gezins- of familielid bij te staan of te verzorgen.

De gelijkstelling voor niet gemotiveerd tijdskrediet en loopbaanonderbreking wordt afgeschaft.

Het regeerakkoord maakt in dit kader geen melding van andere gelijkgestelde periodes.

Het Comité wijst er op dat er vandaag een groot onevenwicht tussen de stelsels bestaat in het "gebruik" van gelijkgestelde periodes in de pensioenberekening. De beroepsloopbaan van een gemiddelde zelfstandige (zuivere loopbaan) bevat zo'n 4% gelijkgestelde periodes, terwijl dit voor een gemiddelde mannelijke werknemer (zuivere loopbaan) 30,56% is. Bij een vrouwelijke werknemer gaat het zelfs over 37,5%²². Over een volledige werknemersloopbaan van 45 jaar wordt gemiddeld dus 15 jaar niet gewerkt, maar wel gelijkgesteld basis van het laatst verdiende loon.

Het Comité is daarom tevreden met de regeringsintentie om de band te versterken tussen de gewerkte periodes en het pensioen, maar meent wel dat (meer) verregaande inspanningen ter zake nodig zijn. Immers, het Comité verzet zich niet tegen het principe dat gelijkgestelde periodes worden meegenomen in de pensioenberekening, althans als dit gebeurt:

- onder bepaalde voorwaarden en slechts voor specifieke periodes van inactiviteit (o.m. arbeidsongeschiktheid, palliatief verlof);
- op een gelijke manier in de verschillende pensioenstelsels.

Het Comité merkt bovendien op dat, zeker in het nieuw uit te werken puntenstelsel, het in aanmerking nemen van de gelijkgestelde periodes in de pensioenberekening dient te gebeuren op basis van het uitkeringsbedrag (alleenstaande) dat tijdens de

²¹ Maatregelen voor de werknemers, niet voor de zelfstandigen.

²² Berekeningen op basis van statistieken RSVZ en RVP voor wat betreft de zelfstandigen ; bijlage 2.1 (pensioenstelsel van de werknemers) van het rapport van de Commissie Pensioenhervorming voor wat betreft de gegevens voor de werknemers.

periode van gelijkstelling wordt toegekend en niet op basis van het inkomen dat als berekeningsbasis dient voor de bepaling van de uitkeringshoogte.

Verder herinnert het Comité eraan dat het voorstander is van de toekenning van pensioenrechten aan zelfstandigen die een faillissementsverzekering genieten.

6 Een verbetering van de minimumbescherming

Het regeerakkoord verwijst naar de stelling van de Pensioencommissie dat "De minimumbescherming waar gepensioneerden van genieten, moet verbeteren en op een veel eenvoudiger manier in verhouding staan tot de lengte en arbeidsintensiteit van de loopbaan.". Het regeerakkoord vermeldt in dit kader verschillende maatregelen.

6.1 Hogere minimumpensioenen

6.1.1 Verhoging van het minimumpensioen voor alleenstaande zelfstandigen

Het regeerakkoord bepaalt dat de laatste overblijvende verschillen tussen de minimumpensioenen van zelfstandigen en het algemeen stelsel zullen worden afgeschaft. De regering zal het pensioen van alleenstaande zelfstandigen afstemmen op dat van alleenstaande loontrekkenden en zal tevens een oplossing bieden voor de impact van een gemengde loopbaan op het minimumpensioen.

In het verleden toonde het Comité zich steeds een principiële voorstander van een minimumpensioen dat in alle stelsels even hoog is. Het vroeg in dat verband prioritaire beleidsaandacht (zie o.m. verslag 2013/16) voor de verhoging van het minimumpensioen van de zelfstandigen tot het niveau van dat van de werknemers alsook voor verhoging van de kleine minima.

Het Comité neemt dan ook met tevredenheid kennis van de regeringsbeslissing om de minima voor alleenstaande zelfstandigen op het niveau te brengen van die voor werknemers (alsook van het feit dat de middelen hiervoor effectief beschikbaar zullen zijn medio 2016).

De cel actuariaat van de DG Zelfstandigen van de FOD Sociale Zekerheid raamde in het verleden (advies 2013/16) de kostprijs van een verhoging van:

- het minimumpensioen van de zelfstandigen tot het niveau van het minimumpensioen voor de werknemers (nl. 13.313,61 EUR in 2013);
- het overlevingspensioen van de zelfstandigen tot het niveau van het overlevingspensioen van de werknemers (nl. 13.104,24 EUR in 2013)

als volgt:

Tabel 7. Raming van de jaarlijkse kostprijs (in EUR) van een verhoging van het minimumrustpensioen voor alleenstaanden en overlevende echtgenoten tot op het niveau van de minima in de werknemersregeling - Bedrag: index 119,83

	<i>Verhoging maandelijks bedrag met</i>	<i>Jaarlijkse kostprijs</i>
Rustpensioen	61,57 €	60.570.048 €
Overlevingspensioen	44,13 €	40.427.481 €
Totaal		100.997.529 €

Bron: Actuarieat, DG Zelfstandigen

In dit verband wenst het Comité ook in herinnering te brengen dat sommige uitkeringen (inz. ZIV en faillissementsuitkeringen) zijn gekoppeld aan het bedrag van het minimumpensioen van de zelfstandigen. Als men rekening houdt met de impact van de verhoging van het minimumpensioen op die andere uitkeringen, komt men evident tot een hogere kostprijs dan aangegeven in tabel 7.

Tabel 8. Raming van de jaarlijkse financiële impact van de verhoging van het minimumrustpensioen aan het alleenstaandenbedrag en van het overlevingspensioen, met inbegrip van de aan het MP gelieerde uitkeringen in andere takken van de sociale zekerheid voor zelfstandigen (indexbedrag 119,83)

Pensioenen	100.997.529 €*
ZIV	1.988.837 €
Faillissementsverzekering	589.250 €
Totaal	103.575.571 €

* de raming houdt geen rekening met het effect van een verhoging van het minimumpensioen voor de uitgaven in het kader van de IGO

Bron: Actuarieat, DG Zelfstandigen

Tot slot onderstreept het Comité nogmaals de problematiek van de zogenaamde kleine minima. Deze zijn van toepassing op personen met een gemengde loopbaan die minder dan 30 jaar als werknemer omvat. Deze personen hebben voor hun loopbaan jaren als werknemer geen recht op het minimumpensioen als werknemer (1.123,34 EUR voor een alleenstaande), maar enkel op het klein minimumpensioen (954,36 EUR). Het Comité vindt het jammer dat het regeerakkoord geen middelen heeft voorzien voor de gelijkschakeling van deze kleine minima. De gelijkschakeling van het klein minimumpensioen met het minimumpensioen als werknemer zou ongeveer 50 miljoen EUR kosten.

6.1.2 Minimale pensioenbedragen die 10% boven de armoederempel liggen

Het regeerakkoord stelt dat een volledige, voltijdse loopbaan in de toekomst recht moet geven op een minimumpensioen dat minstens 10 % hoger ligt dan de armoederempel.

De RVP berekende de kostprijs die een verhoging van het minimumpensioen²³ voor zelfstandigen met zich mee zou brengen volgens vier scenario's:

Tabel 9. Kostprijsberekening van een verhoging van het minimumpensioen volgens verschillende scenario's

	<i>Année J</i>	<i>Année J+1</i>
Tot op het niveau van de armoeddrempel		
Gezinspensioen (naar 1.450 EUR)	32.809.568 €	33.685.238€
Pensioen alleenstaande en overlevende echtgenoten (naar 1.096 EUR)	67.407.994 €	68.876.509 €
Tot op het niveau van de armoeddrempel + 10%		
Gezinspensioen (naar 1.595 EUR)	140.996.512 €	144.925.565 €
Pensioen alleenstaande en overlevende echtgenoten (naar 1.205,6 EUR)	290.108.710 €	296.768.227 €
Tot op het niveau van de armoeddrempel + 20%		
Gezinspensioen (naar 1.740 EUR)	250.166.682 €	257.370.157 €
Pensioen alleenstaande en overlevende echtgenoten (naar 1.315,2 EUR)	508.663.137 €	520.900.874 €
Voor een alleenstaande tot op het niveau van de armoeddrempel plus 10%, en voor een gezin tot op het niveau van het gezinspensioen in de werknemersregeling		
Gezinspensioen (naar 1.507 EUR)	74.886.274 €	78.505.360 €
Pensioen alleenstaande en overlevende echtgenoten (naar 1.205 EUR)	290.108.710 €	296.768.227 €

Bron: berekeningen RVP

Het Comité merkt op dat dit voorstel een enorme budgettaire meeruitgave zal betekenen voor de pensioenstelsels en vraagt zich af op welke manier men deze maatregel zal willen financieren. Bovendien zou deze ingreep voor het zelfstandigenstelsel betekenen dat de spanning tussen de minimumpensioenen en de maxima quasi volledig zou verdwijnen (cf. Tabel 10).

²³ Bij toepassing van de geldende reglementering (dus met een onderscheid tussen de vergoedingscategorieën alleenstaande en gezinshoofd)

Tabel 10. Hoogte van de minimum- en maximumpensioenen in de zelfstandigenregeling vergeleken met de armoeddrempel en het IGO, 2014

	<i>Pensioen</i>		<i>Armoeddrempel</i>			<i>IGO</i>	
	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>2014*</i>	<i>+10%</i>	<i>+20%</i>	<i>2014</i>	<i>10%</i>
Gezin	1.404 €	1.561 €	1.528 €	1.681 €	1.834 €	1.349 €	1.484 €
Alleenstaande	1.061 €	1.249 €	1019 €	1.121 €	1.222 €	1.012 €	1.113 €

* Geïndexeerde bedragen van 2012, het laatste beschikbare cijfer op basis van de SILC (1.003 € voor een alleenstaande en 1.504 € voor een koppel)

6.2 Alle gewerkte en gelijk gestelde dagen geven recht op een minimumpensioen

De regering zal ervoor zorgen dat voortaan alle gewerkte of gelijkgestelde dagen, ongeacht het stelsel waarin ze gepresteerd worden, een recht zullen geven op een minimumpensioen, op voorwaarde dat minstens een bepaald minimum aantal dagen gepresteerd of gelijkgesteld wordt over de hele loopbaan. Dit moet de toegang tot het minimumpensioen vergroten en de nadelige gevolgen van een gemengde loopbaan werknemer-zelfstandige voor het minimumpensioen wegwerken.

Het Comité kan zich vinden in het voorstel dat alle gewerkte of gelijkgestelde dagen, ongeacht het stelsel waarin ze gepresteerd worden²⁴, voortaan in aanmerking worden genomen om na te gaan of aan de loopbaanvoorwaarde voor het minimumpensioen is voldaan. Daarbij zouden wel de volgende randvoorwaarden moeten gelden:

- De loopbaanvoorwaarde moet voldoende strikt gesteld worden. De huidige loopbaanvoorwaarde bij de zelfstandigen (120 kwartalen = 9.360 VTE) kan hierbij als richtsnoer gelden.
- Gepresteerde en gelijkgestelde dagen kunnen niet langer op dezelfde lijn worden gezet voor het vervullen van de loopbaanvoorwaarde voor het minimumpensioen.
- De plafonneringsregel voor de toekenning van het minimumpensioen als zelfstandige moet worden aangepast om ook rekening te houden met een eventueel ambtenarenpensioen.

Meer algemeen stelt het Comité met tevredenheid vast dat de regering in het regeerakkoord vasthoudt aan een loopbaanvoorwaarde voor de toegang tot het minimumpensioen. Het comité toonde zich in het verleden immers geen voorstander (cf. advies 2013/16) van voorstellen ter versoepeling van de loopbaanvoorwaarden. Ten eerste zou dit een belangrijke budgettaire kost met zich meebrengen en ten tweede zou een dergelijke versoepeling helemaal niet te rijmen zijn met de huidige

²⁴ Dit betekent dat er rekening gehouden zal worden met loopbaanjaren als ambtenaar, terwijl dat vandaag niet het geval is.

filosofie van "langer werken", met de problematiek van de vergrijzing, met recente pensioenhervormingen en met de huidige budgettaire context.

6.3 Een versterking van de Inkomensgarantie-uitkering

Het regeerakkoord bepaalt dat de IGO verder wordt versterkt.

Wat betreft de versterking van het IGO, wenst het Comité te verwijzen naar standpunten die het in vroegere verslagen opnam, m.n. dat ²⁵:

- de spanning tussen de IGO en het minimumpensioen voor zelfstandigen voldoende groot moet zijn. Ten eerst is het niet meer dan billijk dat tegenover een volledige loopbaan met volledige bijdragebetaling een pensioen staat dat het niveau van de middengetoetste IGO overstijgt. Ten tweede zorgt de beperkte spanning er vandaag voor dat zelfstandigen die een laag pensioen combineren met een aanvulling vanuit de IGO, soms geen enkel voordeel halen uit een verhoging van het minimumpensioen. Immers, bij de inkomenstoets die wordt gehanteerd voor de toekenning van de IGO, worden rustpensioenen slechts in aanmerking genomen ten belope van 90% van het effectief uitbetaalde bedrag. Een verhoging van het minimumpensioen resulteert in deze gevallen dan ook vaak in een daling van het IGO. Voor deze zelfstandigen zorgt de verhoging van het minimumpensioen met andere woorden niet voor een verhoging van hun inkomen. Om dit te vermijden zou het bedrag van het minimumpensioen voor zelfstandigen minimaal 10% hoger moeten liggen dan de IGO.;
- de besparingen die in het stelsel van de IGO worden gemaakt via de verhoging van de minimumpensioenen, integraal zouden moeten terugvloeien naar het sociaal statuut der zelfstandigen en de sociale zekerheid van de werknemers (in functie van de besparingen die door beide stelsels bij de IGO gemaakt zijn).

7 Een modernere gezinsdimensie

De federale regering geeft in haar regeerakkoord aan dat ze tijdens deze legislatuur, in nauwe samenwerking met het Nationaal Pensioencomité en het Kenniscentrum voor de Pensioenen, zal onderzoeken op welke manier een modernisering van de gezinsdimensie en een hervorming van afgeleide rechten in het pensioensysteem kunnen doorgevoerd worden. In dit verband wil de regering een aantal van de concrete voorstellen bekijken die de Pensioencommissie deed (cf. infra).

Het regeerakkoord stelt dat er voor deze hervormingen een wettelijke basis zal worden gecreëerd met voldoende lange overgangperiodes. De inwerkingtreding zal

²⁵ Verslag aan de regering 2011/01 van 14 juli 2011 over de actualisering van de begroting 2011, de voorafbeelding van de begroting 2012 en de meerjarenraming 2013-2015

in ieder geval ten vroegste plaatsvinden op het moment van inwerkingtreding van het puntensysteem (m.n. ten laatste in 2030).

7.1 Afschaffing gezinstarief

De regering zal bekijken hoe het gezinstarief in de stelsels van werknemers en zelfstandigen kan aangepast worden.

Het Comité staat niet bij voorbaat weigerachtig tegenover het voorstel om het gezinstarief op termijn af te schaffen. Het benadrukt evenwel dat het standpunt ter zake volledig afhankelijk is van de wijze waarop de overgangstermijn concreet wordt ingevuld. Het Comité wil immers dat de overgangperiode traditionele gezinnen (inclusief deze met meewerkende echtgenoten) voldoende kans geeft om zich aan te passen aan de veranderende realiteit.

Een raming van de budgettaire impact van een afschaffing van het gezinstarief, leert dat de maatregel in het zelfstandigenstelsel zou leiden tot een besparing van 3.163.510 EUR op kruissnelheid (cf. Tabel 11).

Tabel 11. Besparing voor het zelfstandigenstelsel ten gevolge van een afschaffing van het gezinstarief

2015	52.032 €
2016	159.156 €
2017	268.595 €
2018	380.208 €
2019	493.815 €
2020	609.209 €
2025	1.205.399 €
2030	1.809.327 €
2040	2.748.789 €
2050	3.093.904 €
2070	3.163.510 € (kruissnelheid)

Bron: Actuariaal, DG Zelfstandigen

7.2 Pensioensplitting in geval van echtscheiding

De regering wil onderzoeken hoe een pensioensplit van het wettelijke en aanvullende pensioen kan doorgevoerd worden bij gehuwde en wettelijk samenwonende koppels.

Het Comité vraagt zich af hoe het principe van minimale pensioenbescherming zal toegepast worden in het kader van de pensioensplit²⁶. Op individueel vlak heeft een

²⁶ Het rapport van de Pensioencommissie was op dit punt niet helder.

splitsing van pensioenrechten mogelijk immers belangrijke gevolgen. Het zou ertoe kunnen leiden dat beide partners, louter op basis van een pensioensplitsing, aanspraak maken op een pensioen dat lager is dan het minimumpensioen²⁷. Het is dan ook belangrijk om uit te klaren:

- i) of en hoe men in deze situaties zal voorzien in een vorm van minimale inkomensbescherming,
- ii) ii) wat de eventuele budgettaire implicaties daarvan zullen zijn en
- iii) iii) wat dit eventueel voor de stelsels zal betekenen in termen van financiële ten laste neming.

Het Comité stelt zich eveneens vragen bij de toepassing van een pensioensplit in geval van beëindiging van het wettelijk samenwonen. In combinatie met het antwoord op bovenstaande vragen rond de minimale inkomensbescherming, kan een dergelijk breed toepassingsgebied potentieel belangrijke budgettaire gevolgen hebben. Indien men het systeem van pensioensplit van toepassing wil maken op wettelijk samenwonenden lijkt het in ieder geval aangewezen dat dit enkel gebeurt voor degenen die daar zelf expliciet voor kiezen. Zo niet zou dit voor veel mensen een belangrijke drempel kunnen worden voor het aangaan van een wettelijke samenwoning in de toekomst. Het toepassingsgebied van een eventueel systeem van pensioensplit moet dan ook worden beperkt tot de wettelijk samenwonenden die ten aanzien van elkaar een overeenkomst hebben opgesteld waarin voorzien is in een verplichting tot hulp die, zelfs na een eventuele breuk, financiële gevolgen kan hebben. Daarnaast zou samenwoning tussen familieleden tot en met de vierde graad moeten worden uitgesloten van een eventuele pensioensplit.

Het Comité meent daarenboven dat gehuwden de mogelijkheid zouden moeten hebben om uit een eventueel systeem van pensioensplit te treden indien zij dat wensen (cf. de huidige mogelijkheid om via een huwelijksovereenkomst te kiezen voor een stelsel van scheiding van goederen).

Het Comité is verder van oordeel dat een eventuele pensioensplitsing uitsluitend betrekking kan hebben op toekomstige loopbaan jaren en toekomstige echtscheidingen. Het voorstel kan dus niet gelden voor loopbaan jaren die vóór de inwerkingtreding van een wettelijke regeling van pensioensplitsing door gehuwden werden opgebouwd en kan evenmin gelden voor koppels wiens huwelijk in het verleden werd ontbonden. Immers, de koppels die uit de echt gescheiden zijn vóór de pensioenhervorming:

- hebben bij hun beslissing geen rekening kunnen houden met de nieuwe wetgeving en de (soms drastische) verlaging van hun pensioenrechten;
- hebben in een aantal gevallen al een juridische regeling uitgewerkt m.b.t. het verschil in pensioenrechten, bijvoorbeeld via een onderhoudsgeld of via een financiële compensatie bij de vereffening en verdeling van de huwelijksgemeenschap.

²⁷ Bv. een "half" minimumpensioen

Het zou onrechtvaardig en onbillijk zijn om de splitting ook voor deze koppels door te voeren.

Tot slot meent het Comité dat er nog verschillende bijkomende aandachtspunten zijn, zoals o.a.:

- Hoe zal het principe van de pensioensplit toegepast worden wanneer het pensioen van (één van) de voormalige partners (voor een belangrijk deel) uit een buitenlands pensioen bestaat?
- Wat gebeurt er wanneer de voormalige partners op een verschillend moment op pensioen gaan? De pensioenloopbaan en het pensioenbedrag van de werkende partner zal dan immers nog niet volledig bekend zijn. Wat gebeurt er wanneer de datum van pensionering van het wettelijk en het aanvullend pensioen niet samenvallen?
- Enz.

7.3 Hervorming van het overlevingspensioen

De regering zal nagaan hoe de berekening van het overlevingspensioen billijker kan worden gemaakt. De Pensioencommissie stelde hierover: *“Tegelijk is er de vaststelling dat het huidige stelsel van overlevingspensioenen anomalieën bevat. Zo is de cumulatie van een overlevingspensioen en een eigen rustpensioen des te voordeliger naarmate het rustpensioen van de overleden echtgenoot hoger was dan het rustpensioen van de langstlevende echtgenoot. Wanneer de echtgenoot met het hoogste rustpensioen overlijdt, wordt een ongelijke verdeling van de opgebouwde pensioenrechten – zoals gangbaar in het klassieke mannelijke kostwinnersmodel – in relatieve termen ‘beloond’ in verhouding tot wat gebeurt bij koppels met een eerder gelijke verdeling van opgebouwde pensioenrechten.”*

Het Comité stelt vast dat het regeerakkoord weinig concreet is. Het Comité wenst nauw betrokken te worden bij de uitwerking van deze maatregel en wenst te benadrukken dat rekening gehouden moet worden met de specifieke situatie van traditionele gezinnen (inclusief deze met meewerkende echtgenoten).

Het Comité stelt zich tot slot de vraag of het coherent is om enerzijds het gezinstarief op termijn af te schaffen, maar anderzijds de berekening van het overlevingspensioen “billijker” te maken.

7.4 Gelijke behandeling van gehuwden en wettelijk samenwonenden

De regering zal tot slot bekijken in welke mate de rechten van wettelijk samenwonenden en gehuwden met elkaar in lijn kunnen gebracht worden.

Wat betreft de gelijke behandeling van gehuwden en samenwonenden, wil het ABC wijzen op de grote budgettaire implicaties van deze maatregel. Het ABC deelt het budgettaire optimisme van de Pensioencommissie op dit punt niet. Met name is het

Comité er niet van overtuigd dat, zoals de Pensioencommissie poneert, het geheel van de maatregelen die in het kader van een modernisering van de gezinsdimensie kunnen genomen worden, de meeruitgaven ten gevolge van een gelijke behandeling van gehuwden en samenwonenden zullen ondervangen.

Wanneer sommige onderdelen van de pensioenreglementering worden uitgebreid naar wettelijk samenwonenden moet dit in elk geval worden beperkt tot wettelijk samenwonenden die ten aanzien van elkaar een overeenkomst hebben opgesteld waarin voorzien is in een verplichting tot hulp die, zelfs na een eventuele breuk, financiële gevolgen kan hebben. Daarnaast zou samenwoning tussen familieleden tot en met de vierde graad moeten worden uitgesloten.

8 Aanvullende pensioenen : tweede pijler

Voor zelfstandigen-natuurlijke personen zal de mogelijkheid worden gecreëerd om naast het VAPZ, een tweede pijler te verwerven waarvan de voordelen en grenzen gelijk zullen zijn aan deze voor zelfstandige bedrijfsleiders.

Het ABC is hier zeer verheugd over. Vandaag hebben enkel zelfstandige bedrijfsleiders de mogelijkheid om een tweede pijlerpensioen op te bouwen, terwijl zelfstandigen-natuurlijke personen dit niet hebben. Aan deze ongelijke behandeling komt nu een einde.

Gezien de belangrijkheid van dit onderwerp vraagt het ABC dat concrete ontwerpen van wet en KB aan haar zouden worden voorgelegd.

9 Transparante informatie aan (toekomstige) gepensioneerden

Het rapport van de Commissie Pensioenhervorming stelt: "De opbouw van de wettelijke pensioenen moet transparant zijn: iedere burger moet jaar na jaar zijn pensioenopbouw kunnen volgen, ook de jongeren."

De regering zal in samenwerking met de sociale partners toezien op de verdere uitbouw van de reeds opgestarte gemeenschappelijke pensioenmotor en de databank tweede pijler, die beide steeds beter toegankelijk zullen worden voor burgers om op een geïntegreerde wijze hun eigen rechten op wettelijk en aanvullend pensioen te raadplegen.

Het Comité is verheugd over het engagement van de regering om in te zetten op de verdere uitbouw van de pensioenmotor.

Conclusie

In haar regeerakkoord stelt de federale regering Michel I een nieuwe pensioenhervorming voorop. De hervorming moet bijdragen tot de financiële houdbaarheid van het stelsel en het vertrouwen van de burgers erin veilig stellen.

Het Comité is tevreden met het pad dat met de voorgestelde maatregelen wordt ingeslagen. Het gelooft immers dat de in het regeerakkoord opgenomen voorstellen een aanzet kunnen vormen om te evolueren naar een financieel en sociaal meer duurzaam pensioensysteem. Het denkt daarbij in het bijzonder aan de voorgestelde initiatieven om te komen tot langere, effectieve loopbanen via aanpassingen aan de toegangsvoorwaarden tot het pensioen (cf. punt 2.1), het aantrekkelijker maken van beroepsactiviteit op het einde van of na de actieve beroepsloopbaan (cf. punt 2.2) en het terugdringen van het aandeel gelijkgestelde periodes in de loopbaan (cf. punt 5). Het Comité is bovendien gelukkig dat de intentie tot een structurele hervorming van het pensioensysteem gepaard gaat met de aanpak van een aantal bestaande, meer concrete knelpunten zoals de problematiek inzake de eenheid van loopbaan (cf. punt 2.2.1a), het resterende verschil tussen de stelsels inzake minimumbescherming (cf. punt 6.1.1) of de effectieve toepassing van de wet Steverlynck (cf. punt 2.2.1b).

Het Comité formuleerde in dit verslag echter ook een reeks vragen en bedenkingen bij de pensioenvoorstellen die zijn opgenomen in het regeerakkoord. Deze opmerkingen laten zich samenvatten in enkele, algemene aandachtspunten.

1. Pensioenmaatregelen die erop gericht zijn het verlaten van de arbeidsmarkt te vertragen (cf. punt 2) kunnen/mogen niet los worden gezien van de problematiek van de gelijkgestelde periodes op het einde van de loopbaan. De maatregelen zijn weinig zinvol als langere loopbanen gerealiseerd worden via tijdvakken van gelijkstelling en dreigen op die manier enkel nadelig te zijn voor zij die op het einde van de loopbaan nog effectief aan het werk zijn. Het is daarom goed dat initiatieven in het vooruitzicht worden gesteld om de band te versterken tussen de gewerkte periodes en het pensioen. Er zijn ter zake echter meer verregaande initiatieven nodig, met name in het werknemersstelsel waar ca. 2/3 van de 60-plussers pensioenrechten opbouwt in een tijdvak van gelijkstelling.

2. Gepensioneerden in de verschillende stelsels moeten op een vergelijkbare manier worden behandeld. Het meest evidente voorbeeld vormt de (evolutie van de) minimale pensioenbescherming maar het verslag verwijst in dit verband ook naar de specifieke pensioenmaatregelen die de regering wil treffen voor individuen met een zwaar beroep (cf. punt 3). Tevens moet er terzelfdertijd aandacht zijn voor de eigenheid van de onderscheiden stelsels en voor de verschillende uitwerking die bepaalde maatregelen hierdoor kunnen hebben in de afzonderlijke stelsels. In dit kader werd in het verslag de aandacht gevestigd op de gevolgen van de afschaffing van de pensioenbonus (cf. punt 2.2.4), van het verstrengen van de

toegangsvoorwaarden voor het vervroegd pensioen (cf. punt 2.1.2) of van de versterking van de minimuminkomensgarantie-uitkering (cf. punt 6.3).

De eigenheid van de afzonderlijke stelsels moet in het bijzonder een aandachtspunt vormen bij de verdere uitwerking van het puntensysteem. Bij de conceptuele uitwerking ervan tot dusver werd immers weinig rekening gehouden met de specifieke kenmerken van het zelfstandigenstelsel²⁸ (cf. punt 4). Hierdoor is het lang niet duidelijk of en in welke mate het puntensysteem ook voor het zelfstandigenstelsel de meerwaarde zou bieden dat het vandaag verondersteld wordt te zullen hebben, op basis van de verkennende analyses die de Pensioencommissie deed voor de andere stelsels. Het vereist meer onderzoek en bijkomend(e) inzichten om hierover meer duidelijkheid te krijgen.

3. De noodzaak tot additioneel studie- en denkwerk geldt voor meerdere van de pensioenvoorstellen die zijn opgenomen in het regeerakkoord. Onder meer de idee van een deeltijds pensioen (cf. punt 2.2.3), de effecten van het optrekken van de pensioenleeftijd (cf. punt 2.1.1) maar zeker ook de maatregelen die worden voorgesteld in het kader van de modernisering van de gezinsdimensie (cf. punt 7) vragen om verdere uitwerking en verduidelijking, zowel conceptueel als met betrekking tot de concrete implementatie.

4. Er is een belangrijke rol weggelegd voor het Algemeen Beheerscomité voor wat betreft het identificeren van eventuele obstakels of het inschatten van mogelijke gevolgen²⁹ van nieuwe pensioenmaatregelen voor het zelfstandigenstelsel. Als overleg- en adviesorgaan brengt het Comité immers de voornaamste actoren samen die betrokken zijn bij het sociaal statuut en bijgevolg ook de bestaande expertise en ervaring ter zake. Het is daarom van essentieel belang dat het Comité nauw en blijvend betrokken wordt bij het pensioenbeleid, ook wanneer het Pensioencomité operationeel wordt. Vanuit diezelfde optiek moet het Comité evident een vertegenwoordiging krijgen in dit Pensioencomité. Vanuit het zelfstandigenstelsel is er alvast het engagement om bij te dragen tot een succesvolle werking van het Pensioencomité en het ondersteunende Kenniscentrum.

Het Comité heeft tot slot de intentie om ervoor te zorgen dat vanuit het zelfstandigenstelsel op een constructieve wijze wordt bijgedragen aan de voorbereiding, ontwikkeling en uitvoering van een pensioenbeleid dat op termijn moet leiden tot een transparanter, en een meer financieel en sociaal houdbaar pensioensysteem. Het voorliggend verslag kan in deze zin worden opgevat.

²⁸ Zoals de aard van het inkomensconcept, de evolutie van de gemiddelde inkomens, het systeem van bijdrageberekening, het gedeeltelijk forfaitaire en gedeeltelijk proportionele karakter van de pensioenberekening.

²⁹ En de eventuele interactie met andere sectoren van het sociaal statuut

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op
27 november 2014.

Veerle DE MAESSCHALCK
Secretaris

Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter

